

DOSYA

TÜRKİYE KÖMÜR İŞLETMELERİ KURUMU (TKİ)

I. STATÜSÜ

TKİ, tüzel kişiliği olan, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür,

İlgili olduğu bakanlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıdır.

II. KURULUŞU VE AMACI

Devletin genel enerji ve yakıt politikasına uygun olarak linyit, turp,, bitümlü şist, asfaltit gibi enerji hammaddelerini değerlendirmek,, ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak» yurt ekonomisine katkıda bulunmak, plan ve programlar düzenlemek, bunları izlemek, uygulama stratejilerini saptayıp gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

1957 yılında kurulan TKİ, bu •tarihe kadar Etibank Genel Müdürlüğüne- bağlı olarak çalışan Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ), Garp Linyitleri, işletmeleri (GLİ) ve Kömür Satış Tevzii Müesseseleri (KST)'nin kendisine bağlanmasıyla güçlendirilmiştir. Kuruluşundan sonra hızla gelişen TKİ, özellikle 70'ü yıllarda başlayan enerji krizi nedeniyle termik santrallerin sayılarının artmasına bağlı olarak linyit üretimini ve müessese sayısını artırmıştır.

III. GÖREVLERİ

Faaliyetleriyle ilgili her türlü madenleri işletmek veya işletirmek ve bu amaçla aramak, 10.011983/2840 sayılı yasanın 2. maddesi gereğince asfaltit madenini işletmek veya işletirmek,

iştilgal konusuna giren konularda gerekli sanayi tesislerini kurmak ve işletmek, işletme çalışmalarında yan ürün ve artıkları değerlendirmek, iştilgal faaliyetleri için gerekli etüt, arama ve araştırma yapmak ve yaptırmak, konu ile ilgili her türlü nakliye tahmil ve tahliye işleri yapmak ve yaptırmak, ithalat, ihracat ve sigorta acentalığı dahil her türlü ticari faaliyette bulunmak, aynı ve fikri haklar almak ve satmak faaliyetlerini yürütmek için gerektiğinde istimlak işlemlerini yapmak, bu hizmetlerin görülmesi ve geliştirilmesi için kaynaklar sağlamak ve arttırmak, gerektiğinde yurtiçinde veya dışında ortaklıklar kurmak veya tasfiye etmek, müesseselere bağlı ortaklıklar arasında koordinasyonu sağlamak, müesseseler ve bağlı ortaklıkların bütçeleri ile, fiyat tarife ve yatırımlarının genel ekonomi ve madencilik, enerji ve yakıt politikalarına uyumunu sağlamak, gerçek ve tüzel kişilerin ürettikleri linyit, turp, bitümlü şist gibi enerji hammaddelerini ve TTK'nın FOB ve FOW olarak sattığı kömürler dışındaki taşkömürü ile özel idareler ve belediyelerin ve bunlara bağlı işletmelerin gerçek ve tüzel kişilerinin ürettiği kok, briket kömürleri ile koklaşma esnasında elde edilen tali maddeleri Enerji ve-Tabii Kaynaklar Bakanlığınca onaylanacak teknik

Kuruluş Tarihi: 22.5.1957
Kuruluş Yasası: 8.6.1984/KHK-233
km Statü: 27 JU 984/18588

şartname ve yönetmelik esasları dahilinde alıp satmak, üretilen kömürlerden hangi cinslerin hangi bölgelerde kullanılacağı'nın tesbiti ile programını hazırlamak, üretilen kömürlerin -kullanım, stoklama ve yakılması konularında halka öğretici bilgiler vermek, istihdam geliştirme çabaları kapsamında düzenlenen beceri kazandırma, programlarının uygulanmasını sağlamak, kurulmuş ve kurulacak kuruluşlara idari ve teknik alanlarda rehberlik, yapmaktır,

IV. KURULUŞU

MERKEZ KURULUŞU ^ .

Yönetim Kurulu ve Genel Müdürlükten oluşur.

GENEL MÜDÜRLÜK

Teşekkül Genel Müdürlüğü, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları ve bağlı alt birimlerden oluşur.

ANA HİZMET -BİRİMLERİ

İşletme-Dairesi Başkanlığı

Etüt - Proje ve Tesis Dairesi Başkanlığı

MÜESSESELER

Ege Linyit İşletme Müessesesi, Soma/ Manisa

Garp •Linyitleri İşletmesi Müessesesi, Tavşanlı/ Kütahya

Orta Anadolu Linyitleri İşletmesi Müessesesi, Çayırhan/Ankara

Şeyitömer Linyitleri İşletmesi Müessesesi, Kütahya

İŞLETMELER

Alpagut-Dödurga Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

Bursa Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

Çan Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

Güneydoğu Anadolu Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü, •

Güney Ege Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

İlgın Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

Yeniköy Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü,

BAŞMÜHENDİSLİKLER

Aşkale Linyit İşletmesi Başmühendisliği,

Oltu Linyit İşletmesi Başmühendisliği,

Trakya Linyit İşletmesi Başmühendisliği,

V. SÜRELİ YAYINLARI

Türkçe ve yabancı dilde süreli yayınları vardır, ücretsizdir. .

VI. TÜRKİYE KÖMÜR

İŞLETMELERİ

KURUMUTNDA

JEOLOJİ HİZMETLERİ;

SORUMLAR VE

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Genel Müdürlük bünyesinde varolan İşletmeler; Etüt-Plan Proje ve Tesis, Makine İkmal, inşaat gibi teknik daire başkanlıklarının yanında jeolojik Etüt Arama Dairesi Başkanlığı da kurulmuştur. Başlangıçta çok az sayıda Jeoloji Mühendisinin istihdam edildiği daire hızla gelişmiş ve bir ara TKİ nin en işlevsel tek-

nik dairelerinden biri konumuna gelmiştir: Özellikle 2172 Sayılı Madenlerin Devlet Eliyle İşletilmesi Yasasının çıkmasından sonra önemi ve işlevi artmıştır.'Ancak bu durum çok kısa sürmüştür. 1980 yılından sonra, daha önce Jeolojik Etüt Arama Dairesine bağlı olarak çalışan sondaj ve etüt kampları kapatılmış makine ve ekipman müesseselere devredilmiştir., Bu arada etüt ve sondaj kamplarında görev yapan bir kısım ; meslektaşlarımız müesseselere tayin yaptırmak durumunda kalmışlardır. -Müesseselerde, AEL "Afşin-Elbistan Linyitler İşletmesi"¹¹ Müessesesi dışında jeoloji servisi bulunmadığından buralara tayin olan • meslektaşlarımız genellikle **uzmanlık** alanlarının dışında kalan işleri yapmakla görevlendirilmişlerdir/Bu durum TKİ Kurumunda jeoloji mesleğinin işlevinin büyük ölçüde daralmasına yol açmıştır. "

1980 sonrası uygulanan ekonomik politikalar, siyasal iktidarların KİT 'lere bakışı TKİ'ni etkilemiştir.. Yatırımlar büyük ölçüde azalmış, harcamalar ivedilik arzeden yerlere yapılmış, jeolojik etüt ve araştırmalar İse nerdeyse gereksiz bulunmaya başlanmıştır.. Bu durum üretim maliyetlerinin artmasına, rtakine ve techizat seçiminde hatalara yol açmıştırBu gerçekler- Marşısında hiç olmazsa bundan sonra bu tür yanlışları yapmamak

OOSYA

için etüt ve araştırmalara gereken önemin verilmesi beklenirken TKİ de tanı -tersi bir uygulama başlatılmıştır., •

. Özellikle son yılların modası "Ekonomide KiT'lerin işlevini azaltmak" politikası çerçevesinde TKİ de de reorganizasyon çalışmalarını başlatılmış ve ilk iş olarak da Jeolojik Etüt Arama Dairesi kapatılarak Etüt, Proje ve Tesis Dairesi'ne bağlı, önce Aramalar Şube Müdürlüğüne daha sonra adı değiştirilerek Etüt Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Taşra bölümlerinde "reorganizasyon" adı altında yapılan değişiklikler çok daha hızlı ve değişken olmuştur., Önce bazı müesseseler bölgeye dönüştürülmüş, bölgeler işletme halinde getirilmiştir.-Bu değişim zaman içinde devam etmiş son olarak "da tüm müesseseler bölge müdürlüğü, eski bölge müdürlükleri de baş mühendislik şeklinde organize edilmeye başlanmıştır. Bütün bu değişikliklerden meslektaşların çalıştığı alt birimler de etkilenmiştir.' .

• TKİ, KİT olması nedeniyle özelleştirilecek kuruluşlar içinde yer almaktadır. ,1995 yılında özelleştirme kapsamı içine alınmış KiT'ler içinde TKİ yoktur. Önümüzdeki yıllarda.belki özelleştirme kapsamı içine alınacaktır., : An cak Maden Yasasında gerekli .değişiklik yapılmadan bunun mümkün olmayacağı sanılmaktadır. Bu arada Enerji ve Ta-

bii Kaynaklar JSakanhğı'nın talimatıyla önce Sivas Kangal sahası daha sonrada Afşin-Elbistan • sahası mülkiyeti TKİ de kalmak üzere işletme hakkı eski ismiyle TEK yeni adıyla TEAŞ'a devredilmiştir.TEAŞ da bu sahaları 3. şahıslara işletilmek üzere devretmiştir.

TKİ'cte Jeoloji HizmetlerTKf Kuruluşundan beri üretim ağırlıklı bir organizasyon şemasına sahiptir. Her ne kadar yönetmeliğinde yeni kömür sahaları aramak ve bulmak görevini de üstlenmiş olmasına karşın bu ^konuda yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır. Bunu doğal karşılamak gerekir.Zira bu görev MTA tarafından yerine getirilmektedir. Ancak üretim yaparken ortaya çıkan jeolojik sorunların çözümü, üretime dönük sığ sondajların planlanıp yapılması, ruhsatları TKİ'ye ait sahalarda prospeksiyon gibi çalışmalarda meslektaşlar görev almaktadır. Yalnız bu görevler TKİ'de sistematik olarak, yerine getirilen görevlerden değildir.Tamamen yöneticilerin inisiyatif ve görev anlayışına terkedilmiştir. Durum böyle olunca TKİ'de Jeoloji hizmetleri kurumsal 'bir tonuma gelememiş, alt yapı bir türlü kurulamamıştır.

TKİ zaman zaman gereksinime duyduğu önemli jeoloji hizmetlerini "Jeoteknik, sondaj vb" MTA, Üniversiteler gibi kuruluş*

lara yaptırmak zorunda kalmıştır.Bu çalışmaların bir bölümü nitelik açısından istenilen düzeylerde olmasına karşın zamanında yapılamamış ya da çeşitli nedenlerle sınırları dar tutulmuştur.

Ülkemizin bilinen linyit rezervlerinin, yaklaşık %75'i ruhsatlan TKİ'ye ait sahalarda yer almaktadır.Yine Ülkemizde üretilen yaklaşık 50 milyon ton linyitin. %90'ı TKİ tarafından üretilmektedir.Bu: üretimin %10'u yeraltı, %90'ı açık ocaklardan sağlanır.

Bu üretimin gerçekleştirilmesi sırasında her yıl milyonlarca metre küp toprak yerinden kaldırılıp başka yerlere dökülmekte, topografyada önemli değişiklikler olmaktadır,Bunun sonucu olarak da çevre sorunları ve güvenli bir çalışma ortamını sağlamak için jeoteknik-jeomekanik etütler ön plana eiknia.ktedir.An-cak üzülererek söylemek gerekir ki TKİ'de Afşin-Elbistan İşletmesi dışında bu etütler düzenli olarak yapılmamaktadır.

Sonuç olarak ülkemiz enerji sektöründe önemli bir yeri olan linyit üretiminin. ekonomik ve güvenli bir biçimde sağlanabilmesi için jeolojik ve jeoteknik çalışmalara gerekli önem verilmeli, bu konu ile ilgili labaratuvarlar tesis edilerek çalışmalar düzenli bir biçimde yapılmalıdır. •